

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Lucie Cabáková

Fenomén dospívání v próze Johna Greena
Jedna želva za druhou

Olomouc 2021

Vedoucí práce: doc. PhDr. Vlasta Řeřichová, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně pod odborným vedením doc. PhDr. Vlasty Řeřichové, CSc., a použila jen prameny uvedené v seznamu bibliografických citací.

V Olomouci dne

Lucie Cabáková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucí závěrečné práce doc. PhDr. Vlastě Řeřichové, CSc., za vstřícnost, podporu a věcné rady. Velké díky patří i mé rodině a příteli, kteří při mně stáli po celou dobu studia.

Obsah

Úvod	6
1 Období dospívání	7
1.1 Fáze dospívání	7
1.1.1 Období prepuberty	7
1.1.2 Období puberty.....	9
1.1.3 Období adolescence	10
1.2 Pojetí osobnosti.....	11
1.3 Pojetí identity.....	11
2 Próza s dívčí hrdinkou v literatuře pro dospívající mládež	12
2.1 Young adult literatura – literatura pro dospívající mládež	13
3 Obsedantně kompulzivní porucha	15
3.1 Typické příznaky a projevy obsedantně kompulzivní poruchy.....	15
3.1.1 Obsese	16
3.1.2 Kompulze	17
3.1.3 Ruminace.....	18
3.1.4 Vyhýbavé a zabezpečovací chování.....	18
3.2 Typy obsedantně kompulzivní poruchy	19
3.3 Příčiny obsedantně kompulzivní poruchy	20
4 Analýza a interpretace vybrané prózy Johna Greena – Jedna želva za druhou	22
4.1 John Green a jeho tvorba	22
4.2 Jedna želva za druhou.....	23
4.2.1 Fabule.....	23
4.2.2 Žánrové vymezení.....	29
4.2.3 Pásmo vypravěče a postav	29

4.2.4	Časoprostor	30
4.2.5	Použité motivy	31
4.2.6	Charakteristika postav	32
4.2.7	Kompozice	34
4.2.8	Jazyk.....	36
4.2.9	Shrnutí analýzy a interpretace	36
Závěr		39
Seznam použité literatury		40
Seznam použitých zkratek		42
Anotace		43

Úvod

Když se ohlédneme zpět do historie literatury, o dospívání se téměř nepsalo. Dospívání patřilo mezi tabuizovaná témata, kterým se nepřikládal vyšší význam. Ani komunikace a osvěta mezi dospívajícími nebyla prioritou. Dnes je fenomén dospívání často zmiňovaným tématem a otevřeně se hovoří i o nejtemnějších zákoutích, která s sebou toto období přináší. V současné zahraniční i české literatuře vznikají kvanta děl, jež se zaměřují na cílovou skupinu dospívajících recipientů. Čtenáři díky příběhům unikají z mnohdy náročné reality dnešního světa do neobvyklých míst, kde spolu s hlavními hrdiny prožívají pocity štěstí, radosti, citového souznění, ale i zklamání a smutku. Během četby mohou, alespoň na chvíli nechat odplout své starosti a uniknout stereotypnímu či hektickému způsobu života. Hrdinové mohou být taktéž jejich vzory a imaginárními kamarády během prožívání problémových situací.

Bakalářskou práci lze rozdělit na dvě části – teoretickou a praktickou. Teoretická část se zabývá charakteristikou jednotlivých fází dospívání z psychologického i somatického hlediska, jelikož čtenář i literární hrdina náleží k této věkové kategorii. Dále je zaměřena na vymezení hlavních rysů a typických prvků prózy s dívčí hrdinkou v literatuře pro dospívající mládež, s čímž se pojí i zmínka o označení *young adult* literatury. Vzhledem k tomu, že hlavní hrdinka příběhu trpí duševní poruchou, je nutné blíže specifikovat projevy a podstatu tohoto onemocnění, neboť zjištěné poznatky pomohou k lepšímu pochopení emočních stavů hrdinky.

Praktická část bakalářské práce podává stručný přehled o životě a tvorbě populárního zahraničního autora - Johna Greena. Stěžejní část tvoří literární analýza a interpretace vybraného díla *Jedna želva za druhou*. Literární analýza je zaměřena na rozbor kompozice díla, prostředí a motivů, charakteristiku postav a stručnou analýzu jazyka. Literární analýza se věnuje i shrnutí záměru autora a skutečnosti, do jaké míry se mu tento záměr podařilo realizovat.

Cílem bakalářské práce je získat potřebné teoretické poznatky vztahující se ke zvolenému tématu. Práce se soustředí na vykreslení obrazu dospívání a duševní poruchy mužským úhlem pohledu na celou problematiku.

1 Období dospívání

Období dospívání představuje specifickou životní etapu, která tvoří pomyslný most mezi dětstvím a dospělostí. Jedná se tedy o přechodnou fázi života, při níž dochází ke komplexní přeměně osobnosti, jež je primárně započata díky biologickému naprogramování organismu. Průběh dospívání tedy významně ovlivňují psychické i sociální faktory. Vlivem těchto kulturních a společenských podmínek se dospívající jedinec musí vypořádat s proměnou vlastní identity v souladu s normami a požadavky dospělé společnosti (Vágnerová, 2012, s. 367).

Kromě zmíněných aspektů je nutná volba vlastní filozofie, budoucího studia a následného povolání. Všechny tyto kroky vedou k nezávislosti na rodičích, a tím i k osamostatňování jedince. Globálně je na dospívání pohlíženo jako na léta „bouří a stresů“, období „hledání a přehodnocování“, čas „rozkolísanosti a konfliktnosti“ (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 115).

1.1 Fáze dospívání

Vývojové stadium dospívání zahrnuje jednu dekádu života, od 10 do 20 let, přičemž konkrétní délka období včetně intenzity a průběhu je velice individuální. Nejčastěji se dospívání rozlišuje na fáze prepuberty, puberty a adolescence. Každou z těchto etap charakterizují určité změny somatického i psychického rázu. Obecně platí, že u dívek má prepuberta i puberta rychlejší a uzavřenější průběh, kdežto u chlapců je tento vývoj mnohem delší a dynamičtější. Zmíněný rozdíl se může u chlapců projevit jako výchovný problém ve škole i v rodině (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 115-116).

1.1.1 Období prepuberty

U dívek nastupuje prepuberta okolo 10. roku, u chlapců v 11 letech. Na prepubertu se často nahlíží jako na období vytáhlosti, neboť se vyznačuje intenzivním růstem končetin a trupu. Fyziologické procesy jsou ovlivněny činností endokrinních žláz, které zvyšují produkci pohlavních hormonů. S tím souvisí rozvoj druhotných pohlavních

znaků, díky nimž vznikají výrazné intersexuální rozdíly ve fyzickém vzhledu. Somatický vývoj postupuje rychleji než vývoj psychický. Chování prepubescentů ovlivňuje nově sexuální pud, který se výrazněji projevuje u chlapců, jelikož dívky jej dokážou lépe ovládat. Dochází k typické rozkolísanosti v chování, emoční labilitě a častému střídání nálad (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 116).

Rozdíl somatického a psychického vývoje se projevuje hlavně v hrubé motorice, kde způsobuje, převážně u chlapců, dočasnou neohrabanost a nekoordinovanost pohybů. Pro jemnou motoriku je častá křečovitost, která se vyznačuje horším grafickým projevem. Vlivem zrychleného růstu může dojít ke snížení fyzické výkonnosti a unavenosti, jež bývá mylně pokládána za pomalost či lenivost (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 117).

V tomto období se do popředí dostává fantazie, která o sobě dává vědět formou denního snění. Prepubescent sám sebe idealizuje, představuje si vysněné kvality a dovednosti. Časté denní snění a přemítání o představách může mít negativní dopad na úspěšnost ve škole, jelikož zhoršuje motivaci pro učení a odvádí jedince pozornost od jeho aktuálních povinností (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 117).

Významných vývojových změn se dostavuje v oblasti myšlení, kdy se projevuje postupný přechod od konkrétních operací k operacím formálním, tedy postupně se objevuje abstraktní myšlení, jehož vývoj je dokončen v pubertě a adolescenci. Rozvíjí se i oblast logické paměti, kdy jedinec opouští prosté memorování textů, aniž by pochopil nutné souvislosti (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 117-118).

Pro emocionální vývoj je charakteristická citová proměnlivost, která má až afektivní ráz. Chování má často výbušný charakter, kdy stačí nepatrný podnět k tomu, aby odstartoval intenzivní reakci vzteku, smíchu, smutku či pláče. Jedinec je také citlivý na nespravedlnost a kritiku od svého okolí. K výrazné změně dochází i při vyjadřování pocitů vůči rodičům, při kterých se ostýchá, zároveň se také brání projevům citů z jejich strany (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 118-119).

1.1.2 Období puberty

Puberta se dostavuje u dívek ve 12,5 letech, u chlapců ve 13 letech. Jedná se o období pohlavního dozrávání, kdy dochází ke zpomalení fyzického růstu na úkor rozvoje psychické funkce. Dítě se přeměňuje na biologicky zralého dospělého jedince, jenž je schopen sexuální reprodukce (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 116, 119).

V somatickém rozvoji dochází k pozvolnému zpomalení růstu končetin, vyvažují se tělesné proporce a svaly mohutní. Tělo tak získává tvar dospělého jedince. Díky vyrovnaní tělesných proporcí se zlepšuje pohybová koordinace, mizí neobratnost a stabilizuje se celková fyzická výkonnost (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 120).

Z předchozího období prepuberty je zachováno fantazijní snění, které je doplněno o originalitu a nápaditost. Při plnění úkolu jsou pubescenti schopni nalézt neobvyklá řešení. V říši fantazií si nahrazují neuskutečněné erotické zážitky, idealizovaně si představují seznámení a kontakt s vysněným partnerem. Odborně se toto snění označuje naivním romantismem (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 121).

V rámci vývoje myšlení dochází ke zdokonalení schopnosti abstrakce. Dle Piageta je období nazýváno „*stadiem formálních operací*“, jelikož pubescent logicky přemýšlí a ověřuje si stanovené hypotézy. Pubescent má potřebu sebezdokonalování se, kdy touží překonat vědomosti dospělých a dokázat tak, že již dosáhl určitého postupu. Pubescent hledá smysl života a zkoumá různé hodnoty, které představují význam pro jeho život. Pro pubescenty je typický racionalismus, který upřednostňuje rozum před citem, tedy „*neuznávají citové důvody lidského jednání*“. Pubescenti neakceptují kompromis, utvářejí si unáhlené a generalizované názory. Vyznačují se názorovou proměnlivostí, pomocí níž se chtějí odlišit od dospělých. Jejich vlastní individualita se stále utváří a vyvíjí (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 121).

Co se týká emočních změn, tak u pubescentů klesá citová labilita, snižuje se častost výkyvů nálad a celkové rozpoložení jedince se pozitivněji vyladuje, i když jim zůstává určitá přecitlivělost kritiky vůči své osobě. Nastává emoční bariéra k rodičům, pubescenti odmítají a neopětují jejich citové projevy. Tento emoční projev vede k potřebě sblížení se s někým jiným, čímž vznikají pevnější kamarádské vztahy. Dochází také k rozvoji vyšších morálních a estetických cílů, dospívající přijímá mravní

hodnoty rodiny a společnosti. Objevují se také úvahy o smyslu života, o morálních zásadách či o normách společnosti (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 122-123).

1.1.3 Období adolescence

Období adolescence je ukončovací fází, kdy se vyrovnávají vývojové rozdíly mezi pohlavími. U dívek začíná okolo 16. roku, u chlapců v 17 letech. Horní věkovou hranici nelze přesně určit, jelikož je ovlivněna různými faktory, například právní dospělostí v 18 letech, studiem na vysoké škole, finanční nezávislosti apod. (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 125).

Hlavním cílem adolescenta je vytvoření pocitu vlastní identity a svých morálních přesvědčení v souladu dané společnosti, přijmutí norem společnosti, postupně se odpoutat od závislosti na rodičovské autoritě a navazovat dlouhodobé intimní vztahy. Z kognitivního vývoje mizí naivní romantismus, naopak sílí kritický realismus, který se projevuje přezkoumáváním zjištěných poznatků. Nastalé situace řeší adolescent velice intenzivně, tedy radikálně a ihned (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 125,128).

Adolescenti navazují první erotické vztahy, jež jsou spojeny s obdobím zamilovanosti a prvních lásek. Případné rozchody a zklamání jsou prožívány velice bolestivým způsobem, jelikož je zrazen adolescentův nevyvážený sebecit. Adolescenti touží po sebevědomí, které si zajišťují úspěchy a pochvalami od okolí (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 129).

Období adolescence je spojeno také s náročným úkolem - volbou povolání. Jedná se o nadmíru složité rozhodování, jelikož dospívající často netuší, jaký směr cesty zvolit. Ojedinelé nejsou ani názorové střety adolescentů s rodiči, kdy se jejich představy o budoucím povolání (či studiu na vysoké škole) značně rozcházejí. Poté je v rukou jedince, jak si dokáže prosadit a obhájit svůj názor před často ambiciózními rodiči. Rozhodnutí pro správné povolání je vnímáno obtížněji chlapci, poněvadž je na ně kladen tlak z hlediska profesionální orientace, ale i z ekonomické oblasti. Chlapci by tedy měli volit tak, aby se stali ekonomicky nezávislími a měli vyšší hierarchický status ve společnosti (Šimíčková-Čížková, 2010, s. 130).

1.2 Pojetí osobnosti

Během dospívání dochází k rapidní změně osobnosti, proto je na místě stručně shrnout definici tohoto termínu. Pedagogická psychologie definuje pojem osobnost „jako dynamický zdroj chování, identity a jedinečnosti každé osoby“ (Drapela, 1997 in Mareš, 2013, s. 28).

„Říká se, že osobností se člověk nerodí, nýbrž se jí postupně stává. Každé dítě má v sobě uloženy určité potenciality, které může, ale nemusí, v průběhu dospívání rozvinout“ (Helus, 1982 in Mareš, 2013, s. 28).

Z toho plyne, že osobnost je jednotou stability i změny se specifickými charakteristikami (Mareš, 2013, s. 28).

Milan Nakonečný (2000, s. 181) pojednává o osobnosti jako o vnitřním psychofyzickém vybavení jedince, který tvoří strukturovaný a dynamický celek. Ten lze chápat jako systém dispozic, které určují psychické reakce a ovlivňují zpracování událostí díky kognitivním, emotivním a motivačním schopnostem, přičemž k jeho utváření dochází po celý život, tj. od početí do smrti.

1.3 Pojetí identity

Přestože tvorba identity provází jedince po celý život, největších změn a vývoje dosahuje právě v období adolescence. Hlavní úkol identity souvisí s představou jedince o tom: kým je, za koho se pokládá či jak sám sebe vnímá v různých sociálních rolích (Mareš, 2013, s. 30).

„Identita je chápána jako vnitřní, rozvíjející se příběh, který v sobě integruje rekonstruovanou minulost, vnímanou přítomnost a anticipovanou budoucnost do koherentního, životodárného mýtu“ (McAdams, 1994 in Mareš, 2013, s. 30).

Proces formování identity může být pro některé jedince obtížný, jelikož je spojen s pocitem nejistoty. Probíhá subjektivně i objektivně, neboť nalezení identity jedince se stává i společenskou potřebou (Vágnerová, 2012, s. 371).

2 Próza s dívčí hrdinkou v literatuře pro dospívající mládež

V souvislosti s terminologickým označením této oblasti literatury pro děti a mládež se užívá vícero termínů, a to především dívčího románu, dívčí četby, četby pro dívky, dívčího románu či dívčí literatury. Již samotný název typu prózy anticipuje primární adresáty, jimiž jsou zástupkyně „něžného“ pohlaví – čtenářky (Urbanová a Rosová, 2005, s. 161).

Jedná se o žánr populární literatury pro dospívající dívky, neboť v sobě skrývá emotivní příběh. Z formativního hlediska je dívčí román nápomocen při procesu osobnostního rozvoje čtenářky, jelikož dovoluje princip ztotožnění se s hlavní hrdinkou a jejími problémy. Dívčí román vykresluje rozvoj hrdinčiny osobnosti v běžných situacích, například ve vztahu k rodičům (učiteli) a jejich výchovným požadavkům, nebo také vůči vrstevnicím a širšímu okolí. Hlavní hrdinka je obvykle stavěna do konfliktních situací, musí překonávat všemožné problémové situace a pokořovat osobní životní zkoušky. Hrdinka se učí základní orientaci v mezilidských vztazích a vyspívá z citového, intelektuálního i mravního hlediska. Častým námětem jsou problémy v rodině (smrt, rozvod), stěhování a změna školského zařízení, outsiderství či různé psychické potíže a nemoci (Mocná a Peterka, 2004, s. 114-115).

Outsider představuje typ člověka, který stojí na periferii dané společnosti, z níž je často násilně vyloučen pro své odlišnosti samotným okolím. Outsiderství může zahrnovat osoby s nápadným tělesným postižením, osoby příslušné k sociálně slabé vrstvě či osoby jiné rasové příslušnosti (Bariaková, 2012).

V próze s dívčí hrdinkou nesmí chybět téma pevných kamarádky vztahů a prožívání první lásky. Důraz je kladen na děj, který se odehrává ve známém prostředí (škola, domov, příroda, internát, apod.). Charaktery postav jsou přímočaré, v zápletkách se objevuje šťastná i nešťastná náhoda a líčený příběh směřuje k happy endu (Mocná a Peterka, 2004, s. 115).

V centru příběhu stojí literární hrdina se svými vlastními problémy, který je konfrontován s problémovými situacemi a vztahy v rodinném či širším kruhu. Autoři se tedy věnují aktuální a potřebné společenské problematice (Sladová et al., 2016, s. 27).

Námětem dívčích próz zůstávají témata rodinného zázemí, patologického chování, lásek a intimity, jelikož je současná doba protkána všemi zmíněnými tématy. Hrdinky se musí vyrovnávat s nelehkými situacemi, které ovlivňují jejich proměnu osobnosti, díky níž se postupně ukazuje dospělejší chování a myšlení (Sladová et al., 2014, s. 21).

Současná próza s dospívající hrdinkou se věnuje i tematice jinakosti v podobě odlišné kulturní i etnické skupiny, fyzického hendikepu, mentálního postižení, odlišné sexuální orientace, psychických poruch. Próza s dívčí hrdinkou se paralelně rozvíjí spolu se společností, tedy reaguje na její veškeré změny, neboť jedním z hlavních cílů je potřeba zachování aktuálnosti. Literatura zprostředkovává modelové životní situace, ke kterým vykresluje různé podoby reakcí a řešení, které mohou pomoci čtenáři v podobné situaci nebo získat na danou problematiku jiný náhled. Informativní, formativní i estetická funkce literatury zůstává zachována (Sladová et al., 2016, s. 65-66).

2.1 Young adult literatura – literatura pro dospívající mládež

Young adult literatura se zaměřuje na mladé dospělé čtenáře a vznikla již v 60. letech minulého století. Označení literatura pro děti a mládež má velice široký záběr, proto vyvstala potřeba vytvořit další kategorii, která by usnadnila a zlepšila orientaci v této oblasti literatury. Původně byla určena čtenářům od 12 do 18 let, nicméně díky dnešní rozmanitosti žánrů a zajímavým námětům se věkové rozmezí posunulo až k hranici 25 let (Fenomén Young Adult: literatura mladá a neklidná, 2015).

Young adult literatura se proměňuje v čase a reaguje na potřeby dospívající společnosti. Pestrá skladba *young adult* literatury nabízí žánry: fantasy, sci-fi, dystopii, romanci, thriller, ale i klasická a diskutabilní témata moderní společnosti, jež byla zmíněna výše v souvislosti s dospívající hrdinkou. Autoři *young adult* literatury

se nebojí tabuizovaných témat, velice realisticky a upřímně píše o nejtemnějších tématech souvisejících s dospíváním. Mladí čtenáři vítají možnost identifikace s hlavním hrdinou, a tím se snáze vypořádat s vlastními problémy (Strickland, 2013).

Díky zvýšené zahraniční produkci *young adult* knih vznikly v Česku v rámci nakladatelství speciální pobočky. V roce 2009 vznikla odnož nakladatelství Albatrosu – COOBOO, která ve svém názvu obsahuje zkratku *cool books* (O Coobook, 2021).

Benjamínkem je nakladatelství YOLI, které vzniklo v roce 2014 jako odnož nakladatelství Knižní klub (Yoli, © 2001-2021).

Mezi velice populární a čtené zahraniční autory *young adult* literatury patří Suzanne Collins, Patrick Ness, Mona Casten, Jandy Nelson, John Green apod.

3 Obsedantně kompulzivní porucha

Obsedantně kompulzivní porucha, často zkracovaná na OCD z anglického termínu *obsessive-compulsive disorder*, patří k relativně častým psychiatrickým diagnózám u dětí i dospělých. Jedná se o celoživotní chronickou poruchu, která se vyznačuje přítomností vtíravých myšlenek (obsese) a nutkavého chování (kompulze či rituál). OCD vyvolává nadměrný stres a negativním způsobem ovlivňuje kvalitu života nemocných i jejich rodin. Touto poruchou trpí okolo 3 % jedinců v populaci, nicméně výskyt může být daleko vyšší, jelikož léčbu vyhledají převážně jedinci se závažnými symptomy (Praško et al., 2019, s. 9).

3.1 Typické příznaky a projevy obsedantně kompulzivní poruchy

Nástup symptomů OCD je pozvolný. U dětí se mohou první projevy objevit mezi 7. a 12. rokem. V rané dospělosti se nástup OCD udává mezi 20. a 22. rokem a u dospělých jsou počátky OCD zaznamenány okolo 25. roku života. Mezi hlavní příznaky této duševní poruchy patří zmíněné obsese a kompulze, projevy úzkosti a vyhýbavé chování (Straková Jirků, 2018, s. 7, 24).

OCD se vyznačuje relativně nenarušeným pohledem na realitu, čímž se podstatně odlišuje od jiných duševních poruch. Ačkoliv si nemocní lidé uvědomují špatnost svých divných myšlenek a přehnaného chování, nedokáží se jim ubránit. Jejich pozornost je neustále strhávána nesprávným směrem a neodbytné myšlenky vítězí (Praško et al., 2019, s. 16-25).

Tímto počínáním vzniká bludný kruh nebo také nekonečná myšlenková spirála, jež se stále více utahuje, a ze které není bez odborné pomoci úniku (Straková Jirků, 2018, s. 7, 24).

Nemocní se často za své jednání stydí a snaží se jej před ostatními skrýt. Pro nemocné jedince je obvyklé i vyhýbavé chování, které pomáhá předcházet typickým situacím, jež jsou zodpovědné za spuštění obsese s následnou úzkostí a kompulzí (Praško et al., 2019, s. 16-25).

3.1.1 Obsese

Dle Rabocha et al. (2015, s. 249) jsou obsese opakující se perzistentní myšlenky, představy či nutkání, které jsou během určité doby vnímány jako nežádoucí a obtěžující. Navíc u mnohých jedinců způsobují výraznou úzkost a nepohodu.

Praško et al. (2016, s. 12) definuje obsese jako nechtěné, vtíravé, neodbytné a opakující se myšlenky, představy nebo impulzy, které se znovu a znovu ve stereotypní formě vtírají do mysli člověka proti jeho vůli.

Obsese se nejčastěji vyskytují ve formě myšlenek, které do vědomí přicházejí samy od sebe nebo se objevují v reakci na určitý podnět, tzv. spouštěč. Spouštěč může být různé povahy. U některých jedinců se obsese odstartuje při pohled na ostrý předmět, figurínu, cestu, při dotyku kliky nebo madla v autobuse, u jiných při vzpomínce na prožitou událost, trauma apod. Obsese způsobují silný pocit úzkosti, tísně, tenze a nervozity. Jsou vnímány jako produkty vlastní mysli, nemocný netrpí utkvělou představou, že jsou mu myšlenky vkládány do hlavy jinou osobou, jako tomu je například u schizofrenie (Straková Jirků, 2018, s. 11-13).

Motivem sužujících obsesí bývá často strach ze špíny a kontaminace, obava ze smrti, zranění či nemoci. Objevují se také obsese z náboženství a magie, z nemravných sexuálních myšlenek, z agrese a násilí, ze vzniku katastrofy nebo obsese zaměřené na morální motivy. Dále jsou to témata perfekcionismu a nutkání mít věci systematicky uspořádané podle určitého klíče (Straková Jirků, 2018, s. 11-12).

Pro lepší představu obsedantního myšlení se nabízí uvést pár příkladů: „*Bedřich měl vtíravé představy, v nichž viděl sám sebe, jak nožem napadá svoji matku. Také ho pronásledovala myšlenka, že by tento čin mohl opravdu spáchat*“ (Praško et al., 2016, s. 15).

„*Otakar má nutkavou myšlenku, že se zašpinil nečistotou, bakteriemi a viry na klikách dveří a madlech v dopravních prostředcích*“ (Praško et al., 2016, s. 15).

Když se tyto myšlenky vyskytnou, nemocný se je snaží eliminovat a ignorovat. Tím ovšem narůstají emoce úzkosti a strachu, kterých se nemocný pokouší zbavit jednáním – kompulzí. Obsese často tíhnou ke generalizaci, tudíž se objevují i v dalších a dalších oblastech prožívání života (Praško et al., 2016, s. 12-16).

3.1.2 Kompulze

Raboch et al. (2015, s. 249) uvádí kompulze jako stereotypně se opakující chování nebo duševní procesy, které musí být prováděny jako reakce na obsesi nebo pravidla, jež musí být striktně dodržována. Tento akt není realisticky propojen s tím, čemu má zabránit, jelikož s ním nemusí být ve vzájemné interakci.

Praško et al. (2016, s. 12) popisuje kompulze jako opakované a zdánlivě účelné chování, jež je prováděno znovu a znovu, ve shodě s určitými pravidly nebo ve stereotypní podobě.

Kompulze nebo rituály jsou typickou reakcí na obsedantní myšlenky. Člověk s diagnózou OCD se snaží potlačit negativní emoce pomocí určitého promyšleného vzorce chování. Kompulzivní chování má svůj přesný postup, podmínky, počet opakování a je určitým způsobem ritualizované. Jedná se tedy o nutkavé repetitivní chování, které svým uskutečněním přináší nemocnému úlevu. Kompulze lze tedy označit jako aktivní obranu proti úzkosti. Nemocný jedinec si uvědomuje nesmyslnost a přehnanost svého chování, nedokáže však vysvětlit, proč musí postupovat právě tímto způsobem, navíc zabránit nutkavému chování je velmi obtížné, ne-li nemožné (Straková Jirků, 2018, s. 14-15).

Podobně jako obsese, můžeme i kompulze rozdělit podle obsahu a tematiky. Mezi nejčastější kompulzivní aktivity patří nutkavé umývání, čištění a praní, dále nutkavé kontrolování, ujišťování a ověřování nebo hromadění různých předmětů. Kompulze se může projevovat také formou opakování běžných aktivit, jako je například vycházení ze dveří, přepisování, pohyby očima nebo prsty. Kompulze mohou probíhat i skrytě, jakožto mentální kompulze, pro něž je charakteristické opakování si v duchu vybraného slova, věty, modlitby, magické formule či představování si určitých obrazů. Jedná se tedy o druh myšlení, které vyvolává svou vůlí sám nemocný. Mentální kompulze má nemocný jedinec plně pod kontrolou a na rozdíl od obsesí je dokáže ovládat (Straková Jirků, 2018, s. 14-15).

Můžeme si uvést názorný příklad kompulzivního jednání, jež je zaměřeno na čistotu a dekontaminaci: „*Bára si opakovaně a nadměrně umývala ruce,*

aby se zbavila znečištění bakteriemi. Mytí prováděla pokaždé formou přesného rituálu, sedmkrát bez mýdla a sedmkrát s mýdlem“ (Praško et al., 2016, s. 17).

„Patnáctiletá Lidka každý večer před spaním čistila a umývala prostor okolo své postele včetně zdi, aby zničila bakterie a špínu“ (Praško et al., 2016, s. 17).

Pokud nemocný člověk neuskuteční kompulzivní chování, jeho úzkost nabírá na intenzitě a potřeba učinit konkrétní aktivitu se stupňuje. Nutkavé chování probíhá často rituálně a tak dlouho, dokud tenze z obsese nepoleví či úplně nevymizí. V případě, že dojde i k malému narušení probíhajícího postupu, nemocný je nucen svůj rituál opakovat znovu od začátku až do konce (Straková Jirků, 2018, s. 14-16).

Kompulzivní chování můžeme chápat jako nápravný čin (například mytí, čištění) nebo jako ujišťující se aktivitu, při níž se nemocný opakovaně ptá svého blízkého okolí či sám sebe, zda něco neprovedl, neopomenul apod. Postupem času se stávají kompulzivní reakce nedostatečnými a nemocný je tak nucen zintenzivnit a vylepšit svůj rituál. To však vede ke stále složitějším, promyšlenějším a časově náročnějším kompulzím (Straková Jirků, 2018, s. 14-16).

3.1.3 Ruminace

S obsedantním přemýšlením souvisí i pojem ruminace, který znamená zdlouhavé přemýšlení a promýšlení určitých témat. Ruminace se většinou projevuje u dospívajících, kteří polemizují o smyslu života, o otázce smrti, o konečnosti či nekonečnosti života a vesmíru nebo o podstatě morálky. Od obsesí se ruminace liší tím, že se do vědomí nevnučuje v předem vytvořené formě nebo s jasně určeným obsahem (Praško et al., 2019, s. 25).

3.1.4 Vyhýbavé a zabezpečovací chování

Většina osob trpících OCD se snaží záměrně předcházet situacím, které vyvolávají obsedantní myšlenky s následnou kompulzivní reakcí. Vyhýbavé chování je zaměřeno na různé objekty, předměty a situace, které přinášejí nemocnému diskomfort (Praško et al., 2019, s. 25-27).

V ojedinělých případech se nemocný vyhýbá číslům nebo slovům, aby odvrátil domnělou katastrofu. Zabezpečující chování vede k neutralizaci obsesí, a také k eliminaci úzkosti. Do procesu zabezpečování jsou často zapojeni i rodinní příslušníci, kteří pomáhají zvládat nepříjemné obtíže (Praško et al., 2016, s. 36-37).

Vyhýbavé i zabezpečující chování vede spíše k udržování problému, než aby směřovalo k jeho vyřešení. Obě jednání postupně omezují život nemocného a jeho okolí, čímž mohou vznikat další náměty sporu (Straková Jirků, 2018, s. 18-21).

3.2 Typy obsedantně kompulzivní poruchy

Obsese a kompulze se vyskytují v různých podobách. Nemocní často trpí kombinací více typů obsesí dohromady, tudíž je obtížné nemocného klasifikovat jen do jedné kategorie. Přesto zpravidla jeden typ obsese převažuje nad ostatními (Praško et al., 2019, s. 27-28).

U některých pacientů jsou přítomny obsese i kompulze, u jiných převažují jen obsese nebo pouze kompulze. K nejčastějším typům OCD patří níže uvedené subtypy (Straková Jirků, 2018, s. 16-17).

Obsese týkající se strachu z nákazy, špíny a škodlivin se projevuje při kontaktu s bakteriemi (dotyk předmětů na veřejných místech), s tělními tekutinami (sliny, krev, moč, výkaly) nebo při styku s chemickými látkami či čističi v domácnosti. Následným kompulzivním jednáním je nadměrné mytí sebe (ruce), okolí (potravin, byt, pracovní prostředí) a vyhýbání se nebezpečným (kontaminovaným) místům. Nemocný může podniknout také zabezpečovací kroky, kdy se zásobí různými léky a dezinfekčními pomůckami a prostředky (Praško et al., 2016, s. 31-32).

Časté a také velmi nepříjemné jsou kontrolující obsese, pro něž je typická nedůvěra ve vlastní smysly, jakožto paměť a celkovou schopnost kontroly a činu. Tato obsese se objevuje například při odchodu z domova a podněcuje velký strach z možného vykradení, ze vzniku požáru, ze zavinění neštěstí sobě i blízkým osobám nebo jen samotný fakt, že nemocný zapomene něco vykonat. Nemocný na své obavy a úzkosti reaguje rituální kontrolou všech elektrospotřebičů, vypínačů, závěrů vody a plynu,

oken, dveří, peněženky, klíčů, školních potřeb apod. Všechny tyto kompulze se mohou několikrát opakovat. Důsledkem je vyšší časová náročnost, která může vést například k pozdním příchodům do školy (u dospělých do práce). Tento sled událostí směřuje jen k dalším nepříjemným dopadům na nemocného, který si často vymýšlí a lže o pravých příčinách zpoždění (Praško et al., 2016, s. 33).

3.3 Příčiny obsedantně kompulzivní poruchy

Přestože se jedná o jednu z nejčastějších psychických poruch, která se četností svého výskytu řadí za fobie, zneužívání návykových látek a deprese, přesná podstata vzniku OCD zatím objasněna nebyla. Existuje mnoho dostupných teorií, z nichž plyne, že za vznikem této duševní poruchy stojí řada vzájemně se prolínajících faktorů (Praško a Prašková, 2008, s. 22, 30).

Genetické výzkumy ukazují, že v některých rodinách je výskyt OCD častým jevem, zatímco v jiných rodinách je přítomnost OCD velmi ojedinělá z důvodu absence příbuzného s podobnou poruchou. Vědci zkoumají genom nemocných jedinců, aby odhalili lokality genu, které jsou za OCD zodpovědné (Praško et al., 2019, s. 48-49).

Biochemické nálezy předkládají teorii, že je OCD způsobena nerovnováhou biochemických působků v mozku a nedostatečným množstvím serotoninu mezi nervovými buňkami. Serotonin je neurotransmitter neboli chemická látka, která přenáší informace mezi nervovými buňkami v mozku. Dostupnost serotoninu se zvyšuje podáním antidepresiv, které pomáhají normalizovat rovnováhu, a tím snížit mocnost příznaků OCD. Vědci se zatím jen domnívají, zda je tento biologický jev příčinou nebo pouze důsledkem poruchy OCD (Praško a Prašková, 2008, s. 30).

Určitý podíl na rozvoji OCD má i styl výchovy a podmínky vývoje v dětství. Dítě potřebuje pro svůj osobní růst pocit bezpečí. V případě, že schází, bývá dítě nejisté, neumí čelit výzvám a dokonce si neumí poradit ani s neúspěchy. Bezpečí si pak vytváří uměle tím, že si kontroluje své věci, hygienu, postupy činností a myšlenky (Praško a Prašková, 2008, s. 30-31).

Teorie učení představuje hypotézu, která předpokládá vznik OCD vlivem získaného nebo naučeného chování. Díky nepříjemným prožitkům reaguje jedinec na určité podněty (i když nejsou ve skutečnosti hrozbou) úzkostí, kterou může odstranit jistým naučeným chováním. Toto chování se poté upevňuje a uplatňuje, jelikož snížilo napětí (Praško et al., 2016, s. 51-52).

Za vznikem OCD mohou stát i psychologické stresory. Všudypřítomný stres a shon dnešní doby může v intervenci s dalšími faktory přispět k projevu OCD, ale i k zhoršení příznaků. Někteří nemocní uvádí, že za vypuknutím OCD stojí prožité trauma – depresivní událost, neštěstí, nehoda apod. (Praško et al., 2019, s. 49).

Ve spojitosti s OCD se často hovoří i o rysech osobnosti. OCD se projevuje u osob s větší citlivostí a vnímavostí, kteří si dělají přílišné starosti s obyčejnými záležitostmi, hůře přijímají kritiku, vyžadují přesnost a preciznost (Praško a Prašková, 2008, s. 31).

4 Analýza a interpretace vybrané prózy Johna Greena – Jedna želva za druhou

John Michael Green je soudobý americký spisovatel a *vlogger*, který oslovil široké publikum čtenářů *young adult* literatury po celém světě. Díky svým originálním námětům a osobitému stylu zaujal v této kategorii velmi pevné a vlivné místo. Čtenáři netrpělivě očekávají každou knižní novinku, poněvadž tento autor nepatří mezi spisovatele, kteří by vydávali jednu knihu za druhou. John Green tedy neholduje kvantitě, nýbrž každé knize dopřeje dostatečný a adekvátní čas tvorby.

4.1 John Green a jeho tvorba

John Michael Green se narodil 24. srpna 1977 v Indianapolis. Na svá školní léta nemá nejšťastnější vzpomínky, jelikož často prožíval to, co popisuje ve svých dílech, tedy nepřijetí kolektivem žáků, posměšky a šikanu. Na Keyon College vystudoval angličtinu a religionistiku. Jelikož se chtěl stát knězem, pracoval po absolutoriu v dětské nemocnici jako kaplan. Ovšem čas, který trávil s tamějšími dětmi v terminálních stadiích nevyléčitelných nemocí, mu otevřel oči a dovedl ho až k představě spisovatele (Famous Authors, 2020).

Svou tvorbu započal v časopise Booklist jako literární kritik a v mezičase pracoval na svém prvním románu. Ten vyšel v roce 2005 pod názvem *Looking for Alaska* (*Hledání Aljašky*). Jedná se o velmi propracované dílo, které dodalo *young adult* literatuře nový rozměr. V knize představuje větší filozofický přístup k problémům dospívajících a hledá odpovědi na důležité otázky. V roce 2006 získal román Cenu Michaela L. Printze, kterou každoročně uděluje Americká knihovnická asociace za nejlepší literární počin pro teenagery. Kniha se stala také bestsellerem v žebříčku The New York Times po dobu sedmi let (Famous Authors, 2020).

V roce 2006 vydal druhý román *An Abundance of Katherines* (*Příliš mnoho Kateřin*), který byl taktéž nominován na Cenu Michaela L. Printze a obsadil druhou příčku (Famous Authors, 2020).

V následujících letech zpracoval román *Paper Towns* (*Papírová města*) a spolu s Maureen Johnsonovou a Lauren Myracleovou napsal knihu *Let It Snow: Three Holiday Romances* (*Sněží, sněží...*), se svým kamarádem, Davidem Levithanem, vytvořil knihu *Will Grayson, Will Grayson*. Za vrcholné dílo Johna Greena se považuje román *The Fault in Our Stars* (*Hvězdy nám nepřály*) z roku 2012, který čtenáře překvapil netradičním výběrem tématu, jež očima dospívajících nahlíží na smutek, smrt, nevyléčitelnou nemoc a truchlení. John Green zde zdůrazňuje naději, přestože čtenář tuší, že nebude mít kniha šťastný konec (Famous Authors, 2020).

Další kniha *Turtles All the Way Down* (*Jedna želva za druhou*) vyšla až v roce 2017. Ihned po vydání se umístila na prvním místě žebříčku bestsellerů The New York Times. Svým hlubokým příběhem oslovila a zaujala mnoho čtenářů. V květnu 2021 vyšla kniha *The Anthropocene Review* a je jen otázkou času, než bude přeložena českým čtenářům (John Green, 2021).

4.2 Jedna želva za druhou

Kniha *Jedna želva za druhou* byla v českém jazyce vydána nakladatelstvím Yoli roku 2018 v hardbacku, o rok později zde vyšlo i druhé vydání v paperbacku. Pro analýzu a interpretaci literárního díla bylo zvoleno druhé vydání, jehož obálku vytvořil David Dvořák s použitím ilustrace Leny Vítkové. Knihu přeložila Veronika Volhejnová. Přestože je kniha poměrně krátká a čítá 232 stran, má co nabídnout. John Green na této knize pracoval dlouhých 6 let, což se odrazilo na reálném zobrazení duševní poruchy hlavní hrdinky.

4.2.1 Fabule

Příběh, jehož hlavní hrdinkou je šestnáctiletá Aza Holmesová, se odehrává ve městě Indianapolis. Aza trpí OCD, která se v jejím případě projevuje neustálou obavou z nakažení bakteriemi, kdy je častým příkladem uváděn druh *Clostridium difficile* (*C. diff.*). Čtenář se s Azou seznamuje velice netradičním způsobem ve školní jídelně, kde hned od začátku proniká do jejího nitra a spleťtých myšlenek.

Aza polemizuje nad skutečností své existence a nad přítomností parazitických organismů, jež žijí uvnitř i vně jejího těla. Proces stravování tak vnímá naprosto odlišným způsobem, než je běžné.

Daisy Ramirezová je od dětství Azinou nejlepší kamarádkou a také autorkou fanfíků *Star Wars*. V příběhu se objevuje jejich spolužák Mychael Turner, který se sice stane Daisiným přítelem, ale v průběhu vyprávění mu autor věnuje pouze omezenou pozornost. Dějovost a napětí příběhu narůstá v okamžiku, kdy se Aza s Daisy rozhodnou pátrat po ztraceném miliardáři Russellu Pickettovi. Pro Daisy je velkou motivací odměna sto tisíc dolarů, ale Aze se tímto naskytne příležitost setkat se s dávným kamarádem z tábora, synem Russella Picketta - Davisem Pickettem. S Davisem se děvčata setkávají po neoprávněném vniknutí na jejich pozemek, kam se dopravily na kánoi po řece White River. Davis poznal Azu bez jediného zaváhání a po prvotních rozpacích zapředli rozhovor a vlastně navázali tam, kde před lety skončili. Vyměnili si telefonní čísla a Daisy usoudila, že jsou zamilovaní. Aza tuto skutečnost popírala, jelikož si v nitru duše uvědomovala, že se některé typické součásti romantického vztahu neslučují s její úzkostí.

Daisy navrhla strategii pátrání po Pickettovi. „*Běžcova ústa, O našich věcech cizím nevykládej, Leda bys na místě nechal nohu*“ byly poznámky z Russellova telefonu, které si dívky rozdělily k podrobnějšímu zkoumání, aby odhalily jejich skrytý význam. Dny pomalu ubíhaly. Aza se sblížila s Davisem, se kterým začala trávit volný čas. I když se Aza často propadala do myšlenkových proudů, s Davisem si rozuměli. Často mlčky pozorovali větvemi rozkrájenou oblohu, což považovali za mnohem důvěrnější způsob komunikace. Líbila se jim myšlenka: „*Podívat se na tebe může každý, ale je dost vzácnost najít někoho, kdo vidí stejný svět jako ty*“ (Green, 2019, s. 15).

Azu provází lepší a horší dny. Na pravém prostředníčku má mozol, který si neustále strhává, dezinfikuje a zalepuje čistou náplastí. Obává se vniknutí infekce do nezahojené rány, na internetu si vyhledává různá onemocnění, jež by se u ní mohla projevit. S OCD se léčí u doktorky Shingové, kam dochází na kognitivně behaviorální terapii. Aza by měla pravidelně užívat léky, ale bere je dosti nepravidelně. Ráda by se

cítila jako bezstarostný teenager, ale své reakce není schopna ovládnout. Ty pak mají negativní dopady na přátelství s Daisy a na specifickou formu vztahu s Davisem.

Kriminální zápletka ustupuje do pozadí, když dal Davis Aze tašku se sto tisíci dolary. Prosil ji, aby dále s Daisy nepátraly po otci, jelikož nechtěl vidět mladšího bratra Noaha trpět. Když by se Noah dozvěděl, že jej otec bezohledně opustil na úkor vlastního prospěchu, těžce by se s tím smířoval, považuje tátu za hrdinu. Aza mu to slíbila a s Daisy si rozdělily obdrženou sumu peněz. S pomocí Davisova právníka si dívky uložily peníze do banky, aby si šetřily na vysokou školu. V Americe jsou státní školy zpoplatněné ročním školným, což je pro spoustu studentů z finančního hlediska velmi náročné. Daisy si za získané peníze koupila auto, notebook a také musela založit spoření mladší sestře.

Následný největší prostor v příběhu získává Aza a Davis, kdy se Green věnuje popisu jejich pocitů a emocí. Jejich láska je neobvyklá, nenásilná a originální, přičemž se nejedná o typickou romanci. Často spolu probírají depresivní témata nebo Aziny myšlenkové spirály. Davis má zálibu v noční obloze, proto s Azou pozorují nebe plné hvězd nebo meteorické roje. Davis vypráví zajímavosti z astronomie, někdy mlčí a nechávají se unášet tichem a vzájemnou přítomností. „*Nejlepší rozhovory jsou takové, při kterých si ani nepamatuješ, o čem se mluvilo, jenom jaký to byl pocit*“ (Green, 2019, s. 168).

Jejich sblížení dospěje až k významnému momentu – líbání. Aza je zprvu vnitřně nadšená, vznáší se radostí a konečně si připadá jako normální holka. Ovšem OCD na sebe nenechá dlouho čekat a toto štěstí překazí. Aza se začne bát o své zdraví v tom smyslu, že jí mohl Davis předat jazykem své bakterie a ona umře. Na internetu si proto začne hledat různé informace, které by ji utvrdily o opaku, přičemž ji následná zjištění ještě více zneklidní. Dozví se totiž, že si při líbání člověk vymění asi osmdesát milionů mikrobů, které v podstatě v člověku zůstanou a trvale mu změní mikroflóru. Na záchodě si tak několikrát musela vypláchnout ústa čistou vodou. Po druhém pokusu o líbání situace eskalovala tak, že již nestačil výplach vodou, ale na závěr si do úst našplíchala i trochu dezinfekce. Aby se Aza vyhnula intimnějším kontaktům, taktně Davisovi vysvětlila, že nechce jejich vztah uspěchat. Ale na terapeutické schůzce se doktorce

Shingové pravdivě svěřila. „*No včera jsem se s ním líbala a musela jsem všeho nechat, protože jsem nedokázala myslet na nic než na to, jak je to hnusný, takže nic moc.*“ „*Co jak je hnusný?*“ „*Jak má na jazyku svoje vlastní bakterie, a když mi strčí jazyk do pusy, tak ty jeho bakterie se nastěhují do mě a zůstanou tam až do konce života. A že vlastně ten jeho jazyk budu mít v puse už vždycky, dokud nebudu mrtvá, a pak ty jeho bakterie rozežerou moji mrtvolu*“ (Green, 2019, s. 133).

Po této zkušenosti je Aza odtaziťá, přesto se dál stýkají a tráví spolu svůj volný čas. Davis podněcuje Azu, aby si přečetla Daisiny fanfikce, protože je považuje za velmi povedené. Jeden večer se tedy Aza začte do Daisiných fanfikcí. Ihned ji překvapí nápadně známá hrdinka jménem Ayala. Ayala je typ postavy, která neustále něco kazí, je vytrvale protivná a posedlá sama sebou. Ve spoustě věcí je podobná Aze, která si to vyložila osobně. Kvůli tomu se Aza s Daisy pohádala během jízdy v autě, kdy Daisy snad poprvé řekla Aze, jaké to je být její nejlepší kamarádkou. „*Ty prostě nemáš o ničem ani tucha! Pro tebe je to všechno strašně jednoduchý. Ty si myslíš, že jste s mámou chudý nebo co, ale měla jsi třeba rovnátka. Máš auto a laptop a všechno a myslíš si, že to je normální. (...) Ty si myslíš, že to máš těžký, a já ti věřím, že ve tvý hlavě to tak vypadá, ale... ty to prostě nemůžeš pochopit, protože všechno, co máš, je pro tebe jako kyslík*“ (Green, 2019, s. 174).

Zároveň Aze vysvětlila, že Ayala opravdu vznikla před několika lety její inspirací, ale postupně se stala samostatnou postavou. Aza byla tak rozrušená, že díky neopatrnosti a nepozornosti nepřizpůsobila jízdu městskému provozu a způsobila dopravní nehodu. Nikomu se naštěstí nic nestalo. Daisy byla v pořádku, jen Aza byla odvezena do nemocnice, kde bylo zjištěno natržení jater, jež vyžadovalo nutnou hospitalizaci. Pobyt v nemocnici byl pro Azu utrpením, načež zhoršil příznaky její OCD. Strach z kontaminace infekcí přiměl Azu až k požití dezinfekce na ruce. Proto za ní do nemocnice docházela každý den doktorka Shingová, která nařídila po propuštění pravidelné terapeutické schůzky.

Po odchodu z nemocnice strávila Aza dva týdny doma se svou matkou. Odmítla i veškeré snahy kamarádů o návštěvy, komunikovala s nimi pouze virtuálně. Až si v sobě zpracovala a urovnala prožité události, vrátila se zpět do školy. S Daisy již

byly usmířené, přesto se Aza znovu omluvila. Dokonce si všimla, že má Daisy nový účes, který jí pochválila. Zde se ukazuje, že se Aza nad svou sebestředností zamyslela a chce být lepší kamarádkou. Návrat do školy byl pro Azu příjemnou změnou oproti předchozímu pobytu doma se svou mámou. Během oběda diskutovaly o Russellu Pickettovi, že je opravdu záhadné a divné, když se svým synům ani neozve. Aza s nimi soucítla a projevovala lítost nad neutuchající nadějí, se kterou se každý den budí a čekají, zda jim táta alespoň zavolá.

Debatovaly také o novinkách, o rodině Daisy a o Aziných pocitech. Daisy vyprávěla Aze historku o vzniku Země, kterou přednášel jeden vědec na univerzitě a kterou slyšela od mámy. Po obsáhlé a vyčerpávající přednášce se vědec zeptal, zda má někdo dotazy. Přihlásila se stará paní a překvapila ho s následným tvrzením: *„Země je placka a nese ji na zádech obří želva.“* *„Vědec se rozhodne, že si z té paní udělá trochu legraci, a tak povídá: No ale jestli to tak je, na čem stojí ta želva?“* *„A ta paní odpoví: Na krunýři další obří želvy.“* *„Vědec už toho začíná mít dost, a tak se zeptá: „Dobře, ale na čem stojí ta druhá želva?“* *„A ona na to: Pane, vy to pořád nechápete. Tam je jedna želva za druhou“* (Green, 2019, s. 197).

Pro děvčata byla historka duchovním prozřením. Určitým způsobem se dala přirovnat k Aziným myšlenkám. I když se člověk snaží najít tu nejspodnější želvu (prvotní myšlenku), nejde to. Protože je tam jedna želva (myšlenka) za druhou. Čtenář tak odhaluje význam metaforického názvu díla, jenž svým způsobem trochu předvídá během četby.

Poprvé od nehody se Aza setkává s Davisem v Applebee. Davis chce pokračovat ve sbližování, ale Aza chce probrat celou situaci a svěřit se mu se svými myšlenkami, jež nejsou pro Davise nikterak příjemné. Když začal rozhovor vážnout, rozloučili se a šli domů. Z domu Aza psala Davisovi zprávu: *„Jsi tam?“* a Davis jí odpověděl: *„Ty to nezvladas tamtim způsobem, a ja to nezvladam timhle.“* Aza: *„Proc?“* Davis: *„Pripada mi, ze se ti libim jenom na dalku. Ja se potrebuju libit i zblízka“* (Green, 2019, s. 204).

Po tomto setkání jejich vztah ochladl. Aza tráví volné chvíle s Daisy. Díky Mychaelovi se dostanou na undergroundovou výstavu v tunelu Pogue's Run.

Mychael zde prezentuje svůj obrázek *Vězeň 101* a dívky mu dělají společnost. Když je v galerii přeplněno, dívky se rozhodnou prozkoumat tunel. Procházely se odlehlou částí a došly až na konec tunelu, kde viděly město zahalené do temnoty. V tu chvíli jim to došlo. Běžcova ústa jsou tady. Russell Pickett musí být tady. Daisy dostala strach a chtěla se vrátit zpět do galerie. Zpáteční cestu Daisy přemýšlela: „*Počkej, ale jak mohl tady dole vydržet tak dlouho?*“ „*Já jsem to tušila, ale neřekla jsem nic.*“ „*Panebože, ten smrad... vydechla, ale nedořekla*“ (Green, 2019, s. 213).

Aza se rozhodla, že nepříjemné tušení sdělí Davisovi. Ke zmizení otce se Davis snažil přistupovat dospěle a s odstupem, ovšem Azino zjištění jej zlomilo. Davis se neudržel a plakal. O Azu se tak opíral nešťastný kluk, který přišel o tátu.

Od toho dne se Aza s Davisem neviděla. Po měsíci se ve zprávách objevila informace, která potvrzovala nalezení Pickettova těla v Pogue's Run. Aza se dozvěděla, že anonymní tip poskytl Davis s Noahem. Aze se stýskalo. Uvědomovala si, že už jsou jen součástí vzájemné minulosti. Měsíce ubíhaly a Davis se už neozval. Objevil se až jednou v dubnu. Přišel se s Azou rozloučit, jelikož se s bratrem bude stěhovat do Colorada. Naposledy si spolu lehli na zem a pozorovali nebe. „*Milovali jsme jeden druhého – možná jsme si to nikdy neřekli a možná jsme nikdy nebyli zamilovaní, ale já jsem to cítila. Milovala jsem ho a myslela jsem si – možná ho už nikdy neuvidím, a nikdy mi nepřestane chybět a to je strašné. Ale ukázalo se, že to není strašné, protože znám tajemství, které tamta já, ležící večer pod oblohou nemohla tušit*“ (Green, 2019, s. 226).

Dějová linka je jednoduchá, ale velice silná. Po pár přečtených stranách se čtenář stává součástí příběhu, je zcela pohlcen vírem Aziných spleťtých myšlenek a spolu s hlavními hrdiny prožívá jejich veškeré zvraty i radosti. Někdy se může recipient ztratit v Aziných myšlenkových spirálách, kdy je nutné určité pasáže číst pozorněji a opakovaně. Tímto autor poukázal na zákeřnost OCD, která je schopna vyřadit jedince z běžného života. V případě, že se u Azy objevila obsesivní myšlenka v podobě strachu z nákazy C. diff., nedokázala na ni přestat myslet, všechno kolem se přesunulo do pozadí, přičemž musela uskutečnit kompulzivní chování, jež jí poskytlo krátkodobou úlevu. Pokud by Azu pozoroval někdo nezasvěcený a cizí, myslel by si, že je blázen.

Ovšem čtenář, který se s jejími stavy seznámil a nahlédl do temných zákoutí mysli i nejvnitřnějších pocitů, chápe důvody jejího počínání. Autor sám touto nemocí trpí, proto díky své osobní zkušenosti dokázal bravurně vykreslit projevy OCD. Mnohdy se symptomy nemoci zdají příliš absurdní, ale opak je pravdou. Takový je život s OCD.

4.2.2 Žánrové vymezení

Knihu můžeme zařadit do kategorie *young adult* literatury a označit pojmem psychologické prózy pro dívky. Dílo nese výrazné prvky psychologizace, díky nimž se dostaneme do nitra postav, myšlenkových spirál, pocitů a emocí. Dějovost je potlačena na úkor zobrazení hlavní protagonistky Azy – dospívající dívky, která trpí OCD. Čtenář nahlíží do hlavy psychicky nemocné dívky, přičemž se snaží porozumět jejímu jednání. Sleduje Azin vnitřní boj, který musí každodenně svádět se svou nemocí, pozoruje, jak se vyrovnává s různými situacemi, jak se proměňuje její psychika, pohled na svět a nakonec na sebe samu. Kniha oslovuje především dívčí publikum, a to nejen z důvodu zmíněné psychologické roviny, ale i díky pohledu na lásku a přátelství.

4.2.3 Pásmo vypravěče a postav

Kompozici románu ovlivňuje osoba vypravěče, který má především narativní a komunikativní funkci. Green záměrně použil typ autorského vypravěče, který zabírá postavy a děj z vnější i vnitřní perspektivy. Vypravěč je účastníkem děje jako jedna z postav, která děj prožívá, ale zároveň o něm i vypráví. Kniha je tedy psána v minulém čase v *ich-formě*. Použití přímé *ich-formy* umožňuje ponor do hrdinčiny duše a jejího vnitřního světa. Autorský vypravěč zná vnitřní motivaci jednání postav a jejich skryté myšlenky, dokáže se vracet do jejich minulosti a dokonce předjímat jejich budoucnost. Vnitřní pohled a subjektivní hledisko vypravěče zesiluje autenticitu a realitu prožívání postav.

Vypravěčem příběhu je tedy Aza, která popisuje děj dvěma způsoby. V prvním případě vypráví prožívanou skutečnost s odstupem a bez velkých emocí: „*Člověk může prožít pěkný život a pravou lásku vůbec nepoznat, myslím lásku toho korintského druhu.*

Já jsem ale měla to štěstí, že jsem ji našla v Haroldovi. Je to šestnáct let stará Toyota Corrola, lak má odstín zvaný Mystic Teal Mica (no dobře, je to modrozelená metalíza, ale tmavá!) a motor v pravidelném rytmu řinčí, jako by mu tlouklo dokonalé kovové srdce“ (Green, 2019, s. 18).

Druhý způsob vyprávění je naopak nabitý spoustou emocí a pocitů, situace se Azy často osobně dotýkají, a tím nedovolují udržet si odstup. Příkladem může být hádka s Daisy: „*Otočila jsem se k ní. PŘESTAŇ UŽ MLUVIT! Kristepane, ty jsi tu pusu nezavřela už asi deset let! Je mi líto, že se mnou není zábava, protože jsem zaseknutá ve vlastní hlavě, ale představ si, jaký to je, být vážně zavřená ve vlastní hlavě a nemoci z ní ven, nikdy si nemoci udělat pauzu, protože je to můj život“ (Green, 2019, s. 175).*

V rámci zmíněných způsobů vyprávění volí Aza přímou, nepřímou či polopřímou řeč. Ostatní postavy komunikují formou přímé řeči.

4.2.4 Časoprostor

Děj se odehrává během krátkého časového úseku, od 8. září do dubna dalšího roku. Konkrétní datum určuje den, kdy byl naposledy viděn zmizelý miliardář. Příběh postupně plyne a časový sled událostí se datuje již pomocí všeobecných označení. Například druhý den, v pondělí ráno, začátkem prosince, v zimě, o pár dnů později, měsíc nato, po vánočních svátcích apod.

Příběh se odehrává převážně ve známém prostředí postav. Často jsou tedy různé situace vykresleny ve škole, doma u Azy, v Azině autě, v oblíbené restauraci Applebee nebo doma u Davise. Naopak některé zásadní momenty hrdinka prožívá v nezvyklém prostředí, jako je vyjížďka na loďce po řece White River nebo v temném tunelu Pogue's Run.

Prostředí popsal Green velice detailním a živým způsobem. Pozornost věnoval obyčejným jevům z běžného života a přírody, čímž připomínal okolní krásy, na něž mnohdy ve shonu zapomínáme.

4.2.5 Použité motivy

Celý příběh knihy je protkán významnými motivy. Nejvýrazněji zde vystupuje motiv přátelství, který se objevuje převážně ve všech dílech určených pro děti a dospívající mládež. Mezi Azou a Daisy se ukazuje ryzí přátelství, které i přes různé překážky a zkoušky zůstává soudržné. Navzájem si jsou hrdinky oporou a motivací, mohou se jedna druhé svěřit. I když se Aza utápí v myšlenkových spirálách, díky přátelství dokáže jít pořád dál. Daisy ji nezavrhne, naopak ji přijímá se všemi dobrými i špatnými vlastnostmi. Ke konci knihy, po vzoru Daisy, se Aza stává otevřenější a dává průchod svým pocitům: „*Mám tě ráda, Daisy. Já vím, že ty mi to říkáš pořád a já nikdy, ale jo. Mám tě ráda*“ (Green, 2019, s. 206).

Dalším důležitým motivem, který se vyskytuje v různých podobách ve většině současných dílech pro děti a mládež, je rodina. V Azině případě je zobrazena neúplná rodina, neboť otec zemřel. Azu vychovává milující a starostlivá matka, která si zakládá na pravidelné komunikaci a důvěře. Snaží se s Azou mluvit o jejích problémech, trápeních a pocitech, čímž Aze dává najevo lásku, podporu a zájem. Kdežto Davis, který žije pouze s otcem Russellem a bratrem (matka jim zemřela), má úplně jinou zkušenost. O chlapce se starají najatí zaměstnanci, otec žije prací a se svými syny tráví velice málo času. Komunikaci a bližšímu vztahu se syny nepřikládá patřičný význam. Dokonce veškerý majetek v případě smrti odkázal ve prospěch výzkumu hatérií, jež by mohl odhalit klíč k věčnému životu a pomalejšímu stárnutí. Hatérie (někdy nazývaná tuatara) je geneticky odlišný tvor od ještěrek, který se dochoval z druhohor a je na Zemi už dvě stě milionů let. Pro hatérie je typická dlouhověkost – mohou se dožít až sto padesáti let, pocházejí z Nového Zélandu, kde patří mezi ohrožené druhy zvířat (Green, 2019, s. 36).

Otci záleží pouze na svém postavení a penězích. Davis mu má za zlé jeho chování, jelikož místo toho, aby se postavil čelem k důsledkům svých činů, zbaběle zmizel. „*Táta je hajzl. Utekl z města, než by ho zatkli, protože je zbabělec*“ (Green, 2019, s. 35). „*A táta nám nic nedluží. Jen bych chtěl, aby se víc choval jako táta. Aby ráno vozil Noaha do školy, večer dohlídal, jestli má úkoly, nezmizel uprostřed noci, aby se vyhnul stíhání a tak dál*“ (Green, 2019, s. 121).

Daisy vyrůstá v úplné rodině, která zápolí s odlišnými problémy. Rodiče Daisy se potýkají s finančními potížemi a nemohou svým dcerám dovolit mnoho. Proto chodí Daisy často na brigádu a hlídá mladší sestru, se kterou má společný pokoj. Daisy musí soupeřit o pozornost u rodičů se sestrou, která většinou vyhrává. Chybí jí uznání a strávený společný čas jen s matkou.

Dalším motivem je láska, jež je zpracovaná s velkým citem a lehkostí. Objevuje se zde jak láska mateřská, tak i první milostný vztah hrdinek – Azy s Davisem, Daisy s Mychaelem. Motiv lásky vystupuje na pozadí a je velmi nenásilný. Láska mezi Azou a Davisem je netypická, ale přesto originální. V jejich případě nejde o fyzické sblížení či sex, nýbrž o duševní splynutí, pochopení a respekt. *„Říkala, a ne jednou, že roj meteorů se na nebi děje, přestože ho pro mraky nevidíme. Komu záleží na tom, jestli nemůže líbat? Ona vidí skrz mraky“* (Green, 2019, s. 152).

Aza není typickou hlavní hrdinkou, proto se zde objevuje i motiv outsiderství. Díky své duševní nemoci se odlišuje od svých vrstevníků a nemá mnoho kamarádů. I Daisy je svým způsobem outsider. Především z důvodu, že je nejlepší kamarádkou Azy, ale i kvůli finančním možnostem rodičů. Když měla Aza s Daisy automobilovou nehodu a Aza byla hospitalizovaná, přišlo jí několik zpráv od spolužáků. Tím jí vyjádřili podporu a fakt, že jim není lhostejná.

Vyskytuje se zde i motiv zmizení, který představuje ztracený miliardář Russell Pickett. Příběhem prostupuje pocit naděje, který se projevuje jako snaha a víra v nalezení zmizelého Russella Picketta.

4.2.6 Charakteristika postav

V knize vystupují přirození a snadno zapamatovatelní hrdinové. Green své hrdiny neidealizuje. Převážnou část příběhu se potýkají s reálnými problémy života. Jejich přístup je obdivuhodný, jelikož to, co prožívají, by bylo i pro dospělou osobu příliš. I přes všechny překážky, které jim osud nadělil, mají snahu vnímat svět pozitivně a jít dál. *„Život jde dál. A člověk jde taky dál, někdy po proudu, někdy proti“* (Green, 2019, s. 224).

Aza Holmesová, někdy nazývaná Holmeska, má krásné netradiční jméno, které vybral její zesnulý otec: „*Obsahuje v sobě celou abecedu, protože jsme chtěli, abys věděla, že můžeš být cokoli*“ (Green, 2019, s. 34).

Azu vychovává pouze matka. Když bylo Aze šest let, táta zemřel na onemocnění srdce. Prostřednictvím vzpomínek můžeme vidět, jak ho měla (a stále má) ráda. Aza neustále bojuje se svými myšlenkami a úzkostmi, ale jinak je obyčejnou dospívající dívkou, která se snaží uspět ve škole a být dobrou kamarádkou. Aza je na sebe velmi přísná a nenávidí se. „*Ted' jsem to věděla naprosto jistě. Nebyla jsem posedlá démonem. Ten démon jsem byla já*“ (Green, 2019, s. 184).

Ze všech postav podstupuje Aza nejtěžší zkoušku, kterou je cesta k sebelásce a sebezřetivosti. Pokud má člověk rád sám sebe a přijme svůj úděl, je pro něj snadnější přijímat lásku i obdiv od okolí. Člověk se má mít rád takový, jaký doopravdy je.

Daisy Ramirezová je slušná a chytrá dívka. Ale i ona má své vlastní problémy. Pochází z chudých rodinných poměrů, proto často tráví volný čas na brigádě v Chuck E. Cheese, aby si vydělala nějaké peníze. Daisy chápe, že život s OCD je opravdu složitý, ale svým způsobem Aze závidí a chce se jí vyrovnat. Daisy se ve volných chvílích věnuje tvorbě fanfikcí na *Star Wars*, neboť ani pro ni nejsou Aziny duševní stavy jednoduché. Díky povídkám uniká do jiného světa, který utváří tak, jak sama chce. Přestože s Azou není mnohdy rozumná řeč, má ji ráda a je jí velkou oporou. „*Holmesko: Jo, jsi vyčerpávající a jo, kamarádit se s tebou je dřina. Ale jsi nejvíc fascinující člověk, co znám, a nejsi jako hořčice. Jsi jako pizza a to je ten největší kompliment, jaký můžu komu složit. (...) Jsi můj nejoblíbenější člověk. Chci být vedle tebe pohřbená*“ (Green, 2019, s. 191-192).

Davis Pickett je citlivý mladík a první Azina láska. Davis se nevyrovnal se smrtí své matky, kterou si připomíná vzdálenou hvězdnou planetou Tau Ceti, jež září v dvanáctiletém časovém zpoždění a matce tak zůstávají ještě 3 roky života. Otec se svým synům nevěnuje, proto si Davis založil blog, kde se svěruje ze svých trápení pomocí básniček či citátů slavných osobností. „*Nejlepší zbraní proti stresu je naše schopnost dát přednost jedné myšlence před jinou - William James*“ (Green, 2019, s. 53).

Najednou musí Davis ustát i zmizení otce. Davis tuší, že se otec nevrátí, ale zachovává si naději kvůli mladšímu bratru, který otce potřebuje a Davis ho musí zastupovat. I když má Davis Noaha, neumí spolu komunikovat a oba se cítí opuštěni.

Noah má třináct let a ztrátu otce prožívá velice intenzivně. Matku nepoznal a ve svém životě postrádá správný rodičovský vzor. Noah se uzavřel do svého nitra, příliš nekomunikuje s okolím, nechce se nikomu svěřit. Ve škole má výchovné problémy, jelikož u něj našli marihuanu. Davis jej popisuje jako dvojí osobu: *„Jeden je miniaturní frajírek, co chlastá mizernou vodku a je král takovýho menšího osmáckýho pseudogangu. A pak ten malý kluk, co ke mně někdy večer vleze do postele a brečí“* (Green, 2019, s. 203-204).

Davis se snaží s Noahem komunikovat, ale on jej nebere jako autoritu a nemá o bratrské sblížení zájem. V závěru knihy se však dohodli na podání anonymního tipu policii, která objasnila případ jejich zmizelého otce. Společně také vymysleli stěhování do Colorada, kde bude Noah navštěvovat internátní školu pro problémové děti. Chlapcům se tak naskytne příležitost začít nový společný život.

4.2.7 Kompozice

Kompoziční výstavba literárního díla je kauzální a tektonická. Dílo má pevnou stavbu, kdy se čtenář v úvodu seznamuje s hlavní hrdinkou Azou a vedlejšími postavami, následuje samotné jádro příběhu, které směřuje k závěru. Do hlubokého osobního příběhu o přátelství, lásce a duševní nemoci je vložena detektivní zápletko. Ta však nemíří k nalezení ztraceného miliardáře, nýbrž pouze dokresluje celkový obraz příběhu a jednotlivých postav. Zkušený čtenář Greenových knih tuší, že i v tomto případě nemůže čekat typický happy end.

Knihy má otevřený konec: *„Nevíte, že v té krabici na stole je ten obraz se spirálou a na něm je zezadu na rámu přilepený lísteček: Ukradl jsem ho ještěřce. D. Nemůžete ještě vědět, že ten obraz s vámi bude putovat z jednoho bytu do druhého a pak nakonec do domu nebo že za několik desetiletí budete hrdí na to, že je Daisy pořád vaše nejlepší kamarádka, že každá žijete jinak, ale o to rozhodněji jste si věrné. Nevíte ještě, že půjdete na vysokou, najdete si práci, vybudujete si vlastní život, uvidíte, jak se hroutí,*

a vybudujete ho znova.“ (...) „Díváte se na stejné nebe a on po chvíli řekne: Musím jít.“ „A vy řeknete: Tak nashle.“ „A on řekne: Nashle, Azo.“ „A nikdo neřekne nashle, když tě nechce zase vidět“ (Green, 2019, s. 227).

Green sice nastiňuje možnou podobu hrdinčina budoucího života, zároveň však poskytuje čtenáři dostatečný prostor k tomu, aby si konec příběhu jakkoliv domyslel.

Kompoziční postup je lineární. Postupuje chronologicky v kombinaci s retrospektivními prvky, které slouží jako doplněk, tedy ozřejmují nebo uvádějí některé situace. Green zařadil do knihy i esemeskové konverzace, blogové úryvky, citáty a myšlenky slavných osobností, ale i jednotlivých postav. Tyto vsuvky nejsou žádným způsobem vtíravé či nepatřičné, ale zapadají do celkového konceptu knihy, přičemž čtenáři poskytují další prostor k hloubání a přemýšlení.

Celým dílem prostupuje princip kontrastu. Nejvýrazněji se projevuje v protikladných osobnostech Azy a Daisy. Samozřejmě, že na tom má určitý podíl Azina nemoc, ale nemůže se na ni dokola vymlouvat. Aza se snaží být dobrou kamarádkou, ale moc jí to nejde. Prozře až v druhé polovině knihy po přečtení fanfikcí *Star Wars*, ve kterých vystupuje, jí velmi podobná, postava Ayala. Uvědomí si, že se Daisy inspirovala jí samotnou a najednou vidí, jak hrozná kamarádka doopravdy je. Green použil také kontrast zdraví a nemoci nebo úplné a neúplné rodiny. Velmi podstatná je i skutečnost žití obyčejného člověka v kontrastu života majetných lidí. Příkladem může být matčina poznámka k Aze: *„Bohatí jsou šílenci! ulevila si matka. Člověk si někdy myslí, že utrácí peníze, a přitom peníze utrácí jeho“* (Green, 2019, s. 215).

Důležitým kontrastem v závěru knihy je skutečnost poznání pravdy před nejistotou a lží. Davis podá anonymní informaci policii o zmizelém otci, i přestože veškerý majetek připadne hatérii. Víc než peníze potřebovali vědět, proč se otec neozval.

Green užívá principu gradace, jímž umocňuje napětí. Graduující jsou především projevy OCD u Azy. Obsesivní myšlenky a kompulzivní chování se stupňují a v osmnácté kapitole ji významně ohrožují na životě. Čtenář pozoruje její náročný vnitřní boj, který bohužel prohrává. Aby se zbavila obsesivních myšlenek a strachu z nakažení bakterií *C. diff.* při hospitalizaci v nemocnici, začne polykat dezinfekci.

„(...) doktorka říkala že mám zůstat v posteli to poslední co můžu potřebovat je operace“ „vstaneš a vezmeš si s sebou infuzi stojan má kolečka“ „dej mi už pokoj“ „dovezeš si tu infuzi ke dveřím“ „prosím“ „a napumpuješ si dezinfekční pěnu na ruce, pečlivě je očistiš, pak si do nich napumpuješ další pěnu a tu pěnu si dáš do pusy a pěkně ji poválíš po těch zahnojených zubech a dásních“ „ale je v tom alkohol a moje poškozená játra ho budou muset zpracovat“ „TY CHCEŠ UMŘÍT NA C. DIFF. VIDĚ“ „ne ale tohle není logický“ „TAK VSTAŇ A ODVEZ SI STOJAN S INFUZÍ K TOMU ZÁSOBNÍKU DEZINFEKCE NA TÝ ZATRACENÝ ZDI TY HUSO PITOMÁ“ (Green, 2019, s. 183-184).

4.2.8 Jazyk

Knihy je psána velice čtivým a srozumitelným jazykem, jenž je blízký mladému čtenáři. Green zvolil vhodné jazykové prostředky a prvky, jako jsou například slovní hříčky, metafora, idiomy, přezdívky, zkratky, ale i slang či nadávky. „Mám pocit, jako kdybych v autobusu svého vědomí neseděla za volantem“ (Green, 2019, s. 73).

Green používá módní slova a termíny, které podtrhují aktuálnost – například *facetime*, *cloud*, *BTW*. V knize nechybí ani odborná terminologie z oblasti biologie, zoologie či astronomie.

Vizuální strana jazyka se zaměřuje na neobvyklé oživení čteného textu. Green často pracuje s kurzívou, velkými písmeny a netypickou interpunkcí. V knize se objevují autentické dialogy nebo konverzace v podobě esemeskové zprávy.

4.2.9 Shrnutí analýzy a interpretace

John Green napsal velmi emotivní příběh plný přátelství, lásky, napětí a hledání vlastní identity, které je doprovázeno pocitem nejistoty či méněcennosti. Celým vyprávěním prostupují vážná témata, s nimiž se musí hrdinové potýkat a vyrovnat. Autor se zaměřuje především na nitro hlavních postav, kde zachycuje jejich aktuální rozpolezení a prožívání. Proto nese tento román prvky psychologické prózy.

V díle vystupuje netradiční dospívající hrdinka trpící OCD, jejíž vtíravé myšlenky stojí v popředí celého příběhu. John Green dokázal díky vlastní zkušenosti s touto

duševní poruchou zcela realisticky vykreslit symptomy onemocnění, což podtrhuje celkovou uvěřitelnost příběhu. Dějovost je tedy potlačena na úkor niterných pocitů.

Nosné motivy tvoří láska a přátelství. Během dospívání se utvářejí pevnější kamarádské vztahy a také dochází k období navazování prvních intimních vztahů. Autor zde velmi něžně a citlivě vykresluje zamilovanost Azy a Davise, která svým průběhem neodpovídá typickým standardům popularizované lásky. Přátelství mezi Azou a Daisy je podrobováno různým zkouškám a konfliktům, které společně překonávají, což vede ke zvyšování hodnoty a soudržnosti tohoto kamarádství. Dalším zobrazovaným motivem je rodina, která je poznamenána ztrátou rodiče. Dospívající hrdina se tak musí vypořádat s nepřízní osudu a bolesti.

Autor se zaměřuje i na motiv outsiderství, který je představován duševní nemocí hlavní hrdinky Azy, jež ovlivňuje její fungování v běžném životě. Na okolí působí jako blázen či podivínka, přesto se snaží s nemocí vyrovnat a brát ji jako součást sebe samotné. „*Opravdová hrůza není bát se, ale nemít v tom na vybranou*“ (Green, 2019, s. 25).

Hojně autor pracuje s principem kontrastu: zdraví a nemoci, pravdy a lži, bohatství a chudoby. Autor poukazuje, že vysoké hmotné zajištění penězi a majetkem bere těmto lidem čas na pěstování kvalitních mezilidských vztahů včetně komunikace.

John Green dokázal spojit několik zásadních témat, jež jsou pro dnešní společnost velmi podstatná. Podtrhuje nalezení cesty k sobě samému, které souvisí se sebedpřijetím a uvědoměním si svých životních priorit a názorů. Dále vyzdvihuje respekt a pochopení k ostatním lidem, z nichž se mohou někteří odlišovat svou jinakostí. Autor zdůrazňuje tyto odlišnosti, jelikož díky nim jsou životy lidí bohatší a smysluplnější. Cílí tak na dospívající, aby se nestyděli za svou odchylku, která vytváří jejich individualitu a originalnost.

Knihou prostupuje spousta naděje. Ať už se jedná o naději v podobě nalezení Resella Picketta, zmírnění Aziných myšlenkových spirál či Davisovo smíření se ztrátou matky, žádný z hrdinů se nevzdává – naopak se snaží najít správnou cestu, jak se s tím vypořádat. John Green poukazuje na skutečnost, že nic není pouze černé nebo bílé.

Dodává naději, že i když se něco občas jeví beznadějně a nemyslitelné, člověk se nesmí vzdát, musí zatnout zuby, přičemž poté se dočká vytouženého cíle.

John Green klade důraz na vzájemnou a vyváženou komunikaci, která usnadňuje utváření správných vztahů. Důležité je, aby člověk nemyslel jen na sebe a svá trápení, ale aby uměl i naslouchat svému okolí. Člověk by se měl umět správně zeptat a zajímat o své nejbližší, jelikož je důležité mít někoho, s kým se může podělit o své radosti, ale i starosti a smutek. *„Když je člověk opravdu sám, je mu nejhůř, když si vzpomíná na všechny ty chvíle, kdy si přál, aby šli všichni pryč a nechali ho být. Pak to udělají, nechají ho být, a on zjistí, že je příšerný společník“* (Green, 2019, s. 150).

Kromě zmíněného obsahuje kniha i množství zajímavých informací z oblasti umění, astronomie, hudby a biologie, kde se autor zaměřuje na popis různých nemocí, parazitických organismů a zvířat – speciálně hatérie. V určitých pasážích jsou popisované informace o parazitech mírně odpudivé.

Po přečtení zanechá kniha ve čtenáři hluboký emocionální dojem a několik námětů k přemýšlení. John Green chtěl touto knihou povzbudit lidi, kteří se trápí stejně jako on. Čtenáře se snažil podnítit také k tomu, aby přijali vlastní nedokonalosti a chyby za své.

Příběh nekončí typickým happy endem, protože ani v životě to tak nechodí. Uvědomují si to i Aza s Daisy, které si spolu o této záležitosti povídají:

„Se šťastnými konci je ten problém, pokračovala jsem, že nejsou ani opravdu šťastné, ani konce víš. Ve skutečném životě se něco zlepší a něco zhorší. A nakonec člověk umře.“ (...) *„Ale není Holmesko. Konce si vybíráš a začátky taky. Rám, víš? Rám si vybrat můžeš. Co bude na obraze, o tom možná nerozhoduješ, ale o rámu jo“* (Green, 2019, s. 221).

Závěr

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku dospívání v próze zahraničního autora Johna Greena. Pro analýzu a interpretaci bylo zvoleno jeho poslední přeložené dílo *Jedna želva za druhou*, v němž je fenomén dospívání propojen s náročným psychickým onemocněním hlavní hrdinky. S obdobím dospívání se každý člověk setká minimálně jednou v životě, a to jako sám dospívající, následně jako rodič či prarodič dospívajícího potomka nebo jako působící pedagog, proto je tato oblast pro dospívající a jejich široké okolí velice blízká. Kniha čtenáře oslovuje díky své bezprostřednosti a aktuálnosti témat, která reagují na současné potřeby či společenské a niterné problémy dospívajících.

Cílem bakalářské práce byla interpretace vybraného literárního díla pro děti a mládež, ve kterém jsou ztvárněny motivy dospívání, duševní poruchy, přátelství, rodiny, ale i outsiderství, jež kromě estetické a informativní funkce naznačují i edukační potenciál díla. Autor poukazuje na důležitost komunikace, která se spolupodílí na utváření pevnějších rodinných a přátelských vztahů, jež mohou pomoci překonat kritické momenty v průběhu dospívání, ale i pozdějším životě.

Autorovi se podařilo vytvořit realistický příběh, který koresponduje s formou i obsahem sdělení, zároveň odpovídá věku a mentální zralosti čtenáře. Autor neidealizoval postavy díla, proto jsou zobrazeny se svými odlišnostmi a neduhy. Tím autor vyzdvihuje přirozené odchylky, které jsou součástí našich životů. Člověk by měl svou různorodost přijmout a ocenit, ať už je jakákoliv.

Prostřednictvím hlavní hrdinky si čtenář uvědomuje, že vždy existuje naděje v lepší konec či uzdravení. I když se můžou určité situace zdát bezvýchodné a ztracené (případ hrdinčiny duševní poruchy), změnou myšlení, osobního přístupu může dospět jedinec k novému pohledu na věc. Literatura pro děti a mládež je jednou z možností, jak nenásilným a přívětivým přístupem podnítit čtenáře k zamyšlení nad určitými společenskými i osobními tématy.

Seznam použité literatury

Primární literatura

GREEN, John, 2019. *Jedna želva za druhou*. Vydání druhé. Praha: Euromedia. Yoli. ISBN 978-80-7617-183-1.

Sekundární literatura

BARIAKOVÁ, Zuzana, 2012. *Podoby outsiderstva v literatuře pro děti a mládež*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7464-134-3.

MAREŠ, Jiří, 2013. *Pedagogická psychologie*. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0174-8.

MOCNÁ, Dagmar a Josef PETERKA, 2004. *Encyklopedie literárních žánrů*. Praha: Paseka. ISBN 80-718-5669-X.

NAKONEČNÝ, Milan, 2000. *Lidské emoce*. Praha: Academia. ISBN 80-200-0763-6.

PRAŠKO, Ján et al., 2019. *Obsedantně-kompulzivní porucha*. Praha: Grada Publishing. Psyché (Grada). ISBN 978-80-271-0495-6.

PRAŠKO, Ján et al., 2016. *Obsedantně-kompulzivní porucha a jak se jí bránit: příručka pro klienta a jeho rodinu*. Vydání čtvrté. Praha: Portál. Rádci pro zdraví. ISBN 978-80-262-1155-6.

PRAŠKO, Ján a Hana PRAŠKOVÁ, 2008. *Obsedantně-kompulzivní porucha a jak ji zvládat*. Praha: Galén. ISBN 978-80-7262-531-4.

RABOCH, Jiří et al., 2015. *DSM-5®: diagnostický a statistický manuál duševních poruch*. Praha: Hogrefe - Testcentrum. ISBN 978-80-86471-52-5.

SLADOVÁ, Jana et al., 2016. *Umělecká literatura v procesu osobnostní a sociální výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-5101-5.

SLADOVÁ, Jana et al., 2014. *Dětství a dospívání v současné literatuře pro děti a mládež*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4025-5.

STRAKOVÁ JIRKŮ, Lucie, 2018. *Obsedantně kompulzivní porucha u dětí a dospívajících: příručka pro terapeuty, psychology i rodiče : pohledem kognitivně behaviorální terapie*. V Praze: Pasparta. ISBN 978-80-88163-89-3.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka, 2010. *Přehled vývojové psychologie*. 3., upr. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2433-0.

URBANOVÁ, Svatava a Milena ROSOVÁ, 2005. *Žánry, osobnosti, díla: (historický vývoj žánrů české literatury pro mládež - antologie)*. Vyd. 5. (upr. a dopl.). Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta. ISBN 80-736-8046-7.

VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.

Internetové zdroje

Famous Authors: John Green [online], 2020. [cit. 2021-05-17]. Dostupné z: <https://www.famousauthors.org/john-green>

Fenomén Young Adult: literatura mladá a neklidná [online], 2015. Praha: Magazín čtenářů dobrých knih [cit. 2021-05-17]. Dostupné z: <https://www.cooboo.cz/aktualita/co-to-vlastne-je-tahle-young-adult/>

John Green: Bio [online], 2021. [cit. 2021-05-17]. Dostupné z: <https://www.johngreenbooks.com/bio>

O Cooboo [online], 2021. Praha: Cooboo [cit. 2021-05-17]. Dostupné z: <https://www.cooboo.cz/c/o-nas/>

STRICKLAND, Ashley, 2013. *A brief history of young adult literature* [online]. CNN [cit. 2021-05-17]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2013/10/15/living/young-adult-fiction-evolution/>

Yoli [online], © 2001-2021. Knihy Dobrovský [cit. 2021-05-17]. Dostupné z: <https://www.knihydobrovsky.cz/publisher/detail/yoli-3993>

Seznam použitých zkratek

OCD	Obsedantně kompulzivní porucha
C. diff.	Clostridium difficile

Anotace

Jméno a příjmení:	Lucie Cabáková
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Vlasta Řeřichová, CSc.
Rok obhajoby:	2021

Název práce:	Fenomén dospívání v próze Johna Greena <i>Jedna želva za druhou</i>
Název v angličtině:	The phenomenon of adolescence in the prose of John Green <i>Turtles All the Way Down</i>
Anotace práce:	Bakalářská práce je zaměřena na analýzu a interpretaci vybraného díla Johna Greena <i>Jedna želva za druhou</i> . Teoretická část práce je věnována odbornému pojednání o dospívání, próze s dívčí hrdinkou a duševní poruše zobrazované v literatuře pro děti a mládež. Praktickou část tvoří analýza a interpretace vybrané knihy, ve které se objevují témata dospívání a OCD.
Klíčová slova:	Dospívání, obsedantně kompulzivní porucha, John Green, literatura pro děti a mládež
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis is focused on the analysis and interpretation of a selected work by John Green: <i>Turtles All the Way Down</i> . The theoretical part of the thesis is devoted to the professional discourse on adolescence, prose with a main girl character and mental disorder portrayed in literature for children and youth. The practical part of the thesis consists of the analysis and interpretation of a selected book in which the topics of adolescence and OCD appear.
Klíčová slova v angličtině:	Adolescence, obsessive-compulsive disorder, John Green, literature for children and youth
Přílohy vázané v práci:	-
Rozsah práce:	43 stran
Jazyk práce:	Čeština